

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΑΣ **16 Μαρτίου 1964:**

Ο εκπατρισμός των Ελλήνων της Πόλης με την απέλαση και εκδίωξή τους από το κράτος της Τουρκίας

ΜΕΡΟΣ Α'

Το νομικό καθεστώς της Ελληνικής Κοινότητας της Κωνσταντινούπολης καθορίστηκε με την πολυμερή Συνθήκη της Λωζάννης της 24 Ιουλίου 1923 και ειδικότερα με την Τέταρτη Ενότητα της που αφορά την Ανταλλαγή Πληθυσμών μεταξύ της Ελλάδος και Τουρκίας (υπογράφηκε 31/1/1923). Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης Ανταλλαγής ορίζεται ότι:

«Δεν θα περιληφθώσιν εις την εν τω πρώτω άρθρω προβλεπομένην ανταλλαγίν: α) οι Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινούπολεως, β) οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης. Θέλουσι θεωρηθή ως Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινούπολεως, πάντες οι Έλληνες οι εγκατεστημένοι ήδη προ της 30ης Οκτωβρίου 1918, εν τη περιφέρειά της Νομαρχίας Κωνσταντινούπολεως, ως αυτή καθορίζεται δια του νόμου του 1912...» Σύμφωνα με την πρώτη επίσημη απογραφή πληθυσμών στην Τουρκία το 1927, ο Ελληνόφωνος πληθυσμός ήταν 119.822 άτομα συμπεριλαμβανομένων των νήσων Ίμβρου και Τενέδου. Εντός του πληθυσμού εντάσσονται και οι 25.666 υπήκοοι της Ελλάδος που εξαιρέθηκαν της Ανταλλαγής.

Η Ελληνοτουρκική Σύμβαση Εγκατάστασης, Εμπορίου και Διακίνησης του 1930 Σύμφωνα με την σύμβαση αυτή οι υπήκοοι των δύο χωρών θα μπορούσαν στην χώρα της άλλης πλευράς: «...υπό τον όρο να υπακούουν στους νόμους και τους κανονισμούς της χώρας θα απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους εντόπιους πολίτες ή ακόμα θα υπόκεινται στα οριζόμενα για τους πλέον προνομιούχους υπηκόους ξένων κρατών», «... θα έχουν την ελευθερία μετακίνησης υπό οποιοδήποτε καθεστώς χωρίς να αντιμετωπίζουν τους περιορισμούς άλλων ξένων υπηκόων, θα εισέρχονται ελεύθερα, ταξιδεύουν, εγκαθίστανται και θα εγκαταλείπουν την χώρα...» (άρθρο 1).

Το καθεστώς Εταμπλί των εξαιρούμενων

της Ανταλλαγής Ελληνορθόδοξων Σύμφωνα με την μείζονος βαρύτητας Συνθήκη της Λωζάννης, που έχει υπογραφεί από δέκα κράτη, ορίζεται ότι ο Ελληνικός πληθυσμός ανεξαρτήτου υπηκοότητας εξαιρέθηκε της Ανταλλαγής Πληθυσμών μεταξύ

Τουρκίας και Ελλάδος. Καθοριζόταν ότι θα αναγνωριζόταν το καθεστώς ΕΤΑΜΠΛΙ στους Έλληνες κατοίκους της Κωνσταντινούπολης που ήταν κάτοικοι αυτής πριν από την 30 Οκτωβρίου 1918. Η αλήθεια αυτή αποδεικνύεται αναμφισβήτητα από την πρώτη επίσημη καταμέτρηση της Τουρκίας του 1927. Η Ελληνοτουρκική Σύμβαση του 1930 Εμπορίου, Εγκατάστασης και Μετακίνησης δεν έχει καμιά σχέση με το καθεστώς των ΕΤΑΜΠΛΙ Ελλήνων υπηκόων της Κωνσταντινούπολης.

Οι ερχόμενοι στην Τουρκία Έλληνες υπήκοοι με την Σύμβαση του 1930 είναι περίπου 100 άτομα.

Ο Νόμος περί Επαγγελματιών του 1932 και ο εξαναγκασμός Ελλήνων υπηκόων ΕΤΑΜΠΛΙ σε εκπατρισμό Την περίοδο που οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις ήταν στο απόγειο φιλίας, σε βαθμό που οι δύο χώρες συζητούσαν την συγκρότηση «Συνομοσπονδίας», η Κυβέρνηση της Τουρκίας, το καλοκαίρι του 1932 με τον Νόμο υπ. αριθμ. 2007 απαγόρευσε την εξάσκηση 20 επαγγελματιών σε ξένους υπηκόους. Αποτέλεσμα ήταν περίπου 12.000 Έλληνες της Πόλης να εξαναγκαστούν σε εκπατρισμό. Ο υπόλοιπος πληθυσμός των 12.000 Ελλήνων υπηκόων απελάθηκε το 1964.

Ο κατάλογος των επαγγελματιών που απαγορεύτηκαν με τον Νόμο 2007/1932: Πλανόδιου πωλητή, φωτογράφου, μουσικού, κουρέα, τυπογράφου, μεσίτη, παραγωγού φορεμάτων, υποδημάτων και καπέλων, διαπραγματευτή στο χρηματιστήριο, πωλητή προϊόντων κρατικού μονοπωλίου, μεταφραστή σε τουρίστες

και ξεναγού, εργάτες στις βιομηχανίες σιδήρου, ξυλουργίας και οικοδομών, μεταφορείς, μόνιμες ή προσωρινές εργασίες σε εγκαταστάσεις υδραυλικών-φωτισμού-θέρμανσης, μέσα επικοινωνίας, φορτοεκφορτωτές στην ξηρά, οδηγοί οχημάτων και βοηθοί αυτών, μισθωτές εργασίας γενικά, εμπορία σε κάθε είδους επιχειρήσεις, φύλακες σε πολυκατοικίες - στοές-ξενοδοχεία-επιχειρήσεις, θυρωρού, θαλαμπύλου, προϊσταμένου θυρωρών, υπηρέτες άνδρες ή γυναίκες σε ξενοδοχεία - πανδοχεία - λουτρό-καφενεία - εστιατόρια - κέντρα διασκέδασης-μπαρ, τραγουδιστές και κρουπιέρης σε καζίνο.

Η Επιστράτευση σε Τάγματα Εργασίας Είκοσι Ηλικιών (Αμελέ Ταμπουραρί)

Τον Μάιο του 1941 αμέσως μετά από την κατάληψη της Ελλάδος και της Γιουγκοσλαβίας από τις Φασιστικές και Ναζιστικές δυνάμεις, η μονοκομματική κυβέρνηση της Τουρκίας με την χρήση μυστικού διατάγματος επιστράτευσε τους 40.000 άνδρες των μη-Μουσουλμανικών μειονοτήτων ηλικίας 18-45 ετών. Οι επιστρατευμένοι οδηγήθηκαν σε στρατόπεδα εργασίας κατασκευής οδών, αεροδρομίων και κτιρίων, κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες, χωρίς να έχουν άδεια επίσκεψης στην Πόλη. Το γεγονός αυτό ονομάστηκε «Είκοσι Ηλικίες» και δεν είναι γνωστά τα ακριβή κίνητρα και οι σκοποί του διωγμού αυτού. Το γεγονός ότι οι επιστρατευμένοι απολύθηκαν με την αλλαγή της τροπής του Πολέμου (Νοέμβριος 1942) και οι έντονη φήμες που κυκλοφορούσαν στην Πόλη περί της μη

επιστροφής τους, δίνει την δυνατότητα διαφόρων ερμηνειών και το μέτρο να σχετίζεται με παρόμοια συμβάντα σε άλλες περιοχές της Ευρώπης. Οι ηλικιωμένοι είχαν σταλεί σε στρατόπεδα στην Ανατολική Θράκη ενώ οι νεότεροι σε διάφορες περιοχές στο εσωτερικό της Ανατολίας.

Μάιος 1941- Δεκέμβριος 1942

Η Επιστράτευση των 20 Ηλικιών των 40.000 μη-Μουσουλμάνων Ανδρών στα Τάγματα Εργασίας - Ο Φόρος Ευμάρειας - Βαρλίκι 1942-1944

Η Εθνοσυνέλευση της Τουρκίας με την πρόφαση της δήθεν καταπολέμησης της μαύρης αγοράς που δημιουργήσαν οι συνθήκες πολέμου στις γειτονικές χώρες, στις 11 Νοεμβρίου 1942 ψήφισε την εφαρμογή ενός έκτακτου φόρου με την επωνυμία Varlik Vergisi (Φόρος Ευμάρειας) που κατά γράμμα προβλεπόταν να έχει ισχύ σε όλους τους πολίτες της χώρας. Όμως ο Νόμος εφαρμόστηκε με σκοπό τον οικονομικό αφανισμό των μη-Μουσουλμανικών Κοινοτήτων. Ο Οικονομικός Έφορος της Κωνσταντινούπολης που είχε την ευθύνη της εφαρμογής του Νόμου Φαίκ Οκτέ το 1952 έχοντας τύψεις συνείδησης δημοσίευσε βιβλίο με τον τίτλο Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΥΜΑΡΕΙΑΣ (VARLIK VERGİSİ FACİASI) με το οποίο αποκάλυψε όλο τον μηχανισμό της εφαρμογής του Νόμου κατά των μειονοτήτων. Το ύψος του φόρου καθοριζόταν από τον τοπικό κομματάρχη του Λαϊκού Κόμματος με εντελώς υποκειμενικά κριτήρια και δεν υπήρχε η δυνατότητα ένστασης. Ο φόρος έπρεπε να πληρωθεί εντός 10 ημερών και σε περίπτωση μη πληρωμής εκποιείτο όλοι η περιουσία του θύματος. Αν παρέμενε οφειλή τα θύματα συλλαμβανόταν και εξορίζονταν στην «Σιβηρία» της Ανατολίας στο Άσκαλε και Κοπ-Νταγί δουλεύοντας για 100 γρόσια την ημέρα για να εξοφλήσουν την οφειλή τους. Εξορίστηκαν 2.500 άτομα κατά πλειοψηφία τρίτης ηλικίας από τα οποία απεβίωσαν 25, ενώ πολλοί που επέστρεψαν στην Πόλη έχασαν σε μερικούς μήνες την ζωή από τις κακουχίες που είχαν βιώσει. Ο Νόμος ακυρώθηκε τον Αύγουστο του 1944 και προκάλεσε την οικονομική καταστροφή των μη-Μουσουλμανικών Κοινοτήτων.